مقاله پژوهشی اصیل

مجلـــه‌ی توســـعه‌ی آمـــوزش در علـــوم پزشـــکی
دوره‌ی ۱۰، شماره ۲٦، بهار ۹٦ ، صفحات ۵۹ تا ٦۷

بررسی روحیه کارآفرینی دانشجویان دانشگاههای علوم پزشکی کردستان و کرمانشاه در سال ۱۳۹٤

سیروان صیاد[۱]، احمد وهابی[۲]، بشری وهابی[۱]، مهناز صیادی[۳]، دائم روشنی[٤]، منا امانی[۱]

نویسنده‌ی مسوول: احمد وهابی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج ایران vahabiahmad@gmail.com

دریافت: ۹۵/۸/۱۵ پذیرش: ۹٦/۱/۲۰ چاپ: ۹٦/۳/۳۱

چکیده

زمینه و اهداف: کارآفرینی و افزایش فعالیت‌های کارآفرینانه می تواند محرک مناسبی در جهت رشد و توسعه جوامع محسوب شود و افزایش درآمد و بهبود زندگی افراد را به همراه داشته باشد. این مطالعه با هدف تعیین روحیه کارآفرینی دانشجویان دانشگاههای علوم پزشکی کردستان و کرمانشاه در سال ۱۳۹٤ اجرا گردید.

روش بررسی: این مطالعه از نوع مقطعی بود. جامعه مورد بررسی، دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی کردستان و کرمانشاه بودند که از بین آن‌ها ۵۰۰ نفر به روش تصادفی طبقه بندی شده با تخصیص متناسب استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه ٥٤ سئوالی روحیه کارآفرینی استفاده گردید. برای توصیف، تجزیه و تحلیل داده‌های جمع آوری شده از آمار توصیفی شامل فراوانی، میانگین و انحراف معیار و آزمون یو-من ویتنی و کروسکال والیس استفاده گردید.

یافته‌ها: میانگین نمره کلی کارآفرینی دانشجویان مورد بررسی برابر با ۲۹/٦۹±۵/۰۷ بود. این نمره در دانشجویان علوم پزشکی کردستان و علوم پزشکی کرمانشاه به ترتیب برابر با ۲۹/۸۹±۵/۱۳ و ۲۹/۵۲±۵/۰۳ بود. روحیه کارآفرینی در بین دو دانشگاه مورد بررسی، تفاوت آماری معنی داری را نشان نداد (P=۰/۹۸).

نتیجه گیری: نتایج این مطالعه نشان داد که دانشجویان هر دو دانشگاه مورد بررسی در حیطه های توفیق طلبی و ریسک‌پذیری روحیه کارآفرینی از روحیه کارآفرینی بالاتر از میانگین برخوردار بودند و این مسأله می‌تواند زمینه‌ای مساعد برای اجرا و پیشبرد برنامه های مربوط به توسعه و آموزش های کارآفرینی ایجاد نماید.

واژگان کلیدی: ***روحیه کارآفرینی، دانشجو، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه.***

این مقاله بدین صورت ارجاع داده شود:

sayyad S, vahabi A, vahabi B, sayyadi M, roshani D, amani M. Survey of Entrepreneurship Spirit of students in Kurdistan and Kermanshah Universities of Medical Sciences, 2015-2016. J Med Edu Dev. 2017; 10 (25) :59-67

۱- کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران.

۲- گروه علوم آزمایشگاهی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران.

۳- آموزش بهداشت، بیمارستان قدس پاوه، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

٤- مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-09-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1396.10.25.6.8]

مقدمه

با توجه به افزایش ارتباطات در سطوح ملی و بین المللی و همچنین افزایش پرشتاب تغییر و تحولات فزاینده، رقابت های جهانی افزایش پیدا کرده است. به تبع این تغییرات، نیاز به تطابق دائمی با تحولات فناوری در سطح جهانی، احساس می شود. این عوامل سبب شده است تا کشورهای مختلف جهان، نسبت به تطابق خود با تغییرات جهانی در زمینه های مختلف تلاشهای خود را انجام دهند. یکی از این عوامل تغییر که امروزه به عنوان مقوله ای مهم در سطح جهانی مطرح می-باشد، موضوع کارآفرینی می باشد (۱-۳). کارآفرینی به فرایندی اطلاق می شود که در طی آن فرد کارآفرین با ارائه ایده و فکر جدیدی نسبت به ایجاد کسب و کار اقدام نموده و خطرات و ریسک آن را پذیرفته و محصول جدیدی را ارائه می کند (٤). کارآفرینی، مفهومی است که از ابتدای خلقت بشری وجود داشته است؛ اما برای اولین بار در قرن ۱۸ میلادی توسط کانتیلون (Kantilon) ابداع گردید (۵ و ٦). افرادی که از توانایی کارآفرینی برخوردار هستند، می‌توانند در مسیر تحولات حرفه ای پیشتاز بوده و مسیرهای دگرگونی و تحولات را شناسایی نموده و نسبت به نیازهای کاری جامعه آگاهی پیدا کرده و در مسیر ایجاد مشاغل جدید، نقش مؤثری داشته باشند (۷). کارآفرینی، ابتدا در اقتصاد مطرح گردید اما اقتصاددانان نتوانستند تعریفی جامع و کامل از آن ارائه نمایند، بنابراین نقش آن در نظریه های اقتصادی به تدریج کمرنگ شد و همراه پررنگ شدن نقش کارآفرینان در توسعه اقتصادی جوامع، روانشناسان به بررسی ویژگیهای کارآفرینان پرداختند (۸).

بر اساس مدل جامع کارآفرینی، کارآفرینان دارای پنج ویژگی هستند که عبارتند از: توفیق‌طلبیAchievement (تمایل به انجام کار بر اساس استانداردهای برای برای کسب موفقیت در موقعیت‌های مختلف)، اراده یا کنترل‌درونی (اعتقاد فرد به اینکه او در کنترل وقایع داخلی یا خارجی است)، خطرپذیری Risky (پذیرش کارهایی که امکان شکست در آنها وجود دارد)، استقلال‌طلبیIndependency (کارآفرینان دوست دارند کارها را بر اساس میل خود انجام دهند و خلاقیتCreativity (خلق ایده های جدیدی که ممکن است به محصولات جدید یا خدمات جدید منجر شود). این افراد، نتایج اقدامات خود را قبول داشته و آن را به شانس و اقبال و سرنوشت نسبت نمی-دهند (۹ و ۱۰).

با توجه به اینکه جوامع امروزی دیگر نمی توانند با تکیه بر روش های قدیمی عمل نمایند و اهداف خود را محقق ساخته و بر رقیبان خود پیروز شوند، اهمیت نیروی انسانی خلاق، مبتکر و کارآفرین برجسته می شود. از اینرو موضوع کارآفرینی به یکی از مهم‌ترین چالش‌های اجتماعی چند دهه اخیر تبدیل شده است و در اکثر کشورهای پیشرفته به عنوان یک ضرورت مطرح شده است (۲).

نظر به اینکه کارآفرینان نقش مهمی در ارتقای اشتغال و بهبود وضعیت اقتصادی جوامع ایفا می‌کنند، آموزش کارآفرینی و افزایش فعالیت‌های کارآفرینانه می تواند محرک مناسبی در جهت رشد و توسعه جوامع محسوب شود و افزایش درآمد و بهبود زندگی افراد را به همراه داشته باشد. از اینرو برنامه‌ریزان اجتماعی و اقتصادی در کشورهای مختلف تلاش می‌کنند تا کارآفرینی را با استفاده از نظام‌های آموزش عالی در جوامع گسترش و ترویج نمایند (۱۱ و ۱۲). با توجه به اینکه کارآفرینی قابل آموزش و یادگیری است؛ همه افراد می‌توانند کارآفرین شوند (۱۳).

پژوهش Guo & Kristian در مورد مدیریت کارآفرینی در سیستم‌های بهداشتی نشان داده است که دانشجویان مرد، انعطاف‌پذیری و ریسک‌پذیری بیشتری را نسبت به زنان داشته و دانشجویان زن در ویژگی‌های درونی و استقلال نمره بالاتری را نسبت به مردان کسب نموده‌اند (۳). در مطالعه

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-09-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1396.10.25.6.8]

دیگری که توسط Weeks & Weinberger در مورد روحیه کارآفرینی دانشجویان پزشکی کارآفرین در یکی از دانشگاه-های امریکایی انجام شده است به این نتیجه رسیده‌اند که بین ریسک‌پذیری و نیاز به موفقیت دانشجویان کارآفرین و غیرکارآفرین، تفاوت وجود داشته است (١٠). بورکوفسکی و گوردون (Borkowski & Gordon) در بررسی خود در مورد کارآفرینی در سازمان‌های پزشکی، بیان نموده‌اند دانشجویانی که تمایل خود را برای راه‌اندازی کسب و کار مستقل نشان داده بودند نسبت به سایر دانشجویان، در همه ویژگی‌های کارآفرینی نمره بالاتری کسب نموده بودند (١٤).

صاحب نظران بهداشت و درمان ایران معتقدند که زمینه‌های کارآفرینی فراوانی برای دانش‌آموخته‌های حرف بهداشتی و درمانی وجود دارد. نظر به اینکه تعداد فراوانی از دانش آموخته های دانشگاه در انتظار اشتغال به کار مانده‌اند، کارآفرینی می‌تواند به عنوان یکی از راهکارهای جدی و مهم در دستور کار مدیران، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران حوزه بهداشت و درمان دانشگاههای علوم پزشکی قرار گیرد. نکته مهم و قابل تأمل در این ارتباط، کم بودن تعداد افرادی است که بتوانند فرصت‌های موجود را شناسایی نموده و در ضمن دارا بودن روحیه ریسک‌پذیری، توفیق طلبی، خلاقیت، استقلال طلبی و کنترل درونی که از ویژگی‌های افراد کارآفرین می‌باشد، نسبت به راه‌اندازی کسب و کار اقدام نمایند (١٥).

ربیعیان و همکاران در مطالعه‌ای به این نتیجه رسیدند که دانشجویان مرد به نسبت دانشجویان زن، در همه عوامل کارآفرینی بجز عزم و اراده، از درصد امتیاز بیشتری برخوردار بوده‌اند؛ اگر چه بین روحیه‌ی کارآفرینی دانشجویان و جنسیت تفاوت معنی‌دار آماری مشاهده نشده بود و در مجموع درصد امتیاز کسب شده، رشته هوشبری بیشترین و رشته فناوری اطلاعات سلامت کمترین نمره را کسب نموده بودند (٧). سیادت و همکاران در مطالعه‌ای با عنوان میزان روحیه کارآفرینی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان به این نتیجه رسیده بودند که میانگین نمره کلی روحیه کارآفرینی دانشجویان مورد بررسی بالاتر از حد میانگین (نمره ٣) می-باشد (٩). نتایج مطالعه شجاع قلعه دختر و همکاران بیان کننده آن است که نمره روحیه استقلال طلبی در بین دانشجویان پزشکی برابر با ٤/٢٢ بوده که از میانگین بالاتر بوده است اما نمره میزان خطرپذیری آنها برابر با ٣/٩٤ بوده که در حد میانگین بوده است. نتایج آن مطالعه همچنین نشان داد که دانشجویان مورد بررسی، از نمره کنترل درونی بالایی برخوردار بوده که تمایل فراوان آنها به منبع کنترل درونی را نشان می‌دهد. نمره خلاقیت آنها نیز از حد متوسط بیشتر بود (١٦).

با توجه به آنچه که در بالا ذکر گردید و شواهد موجود در جامعه امروزی که جمع کثیری از دانش‌آموخته‌های دانشگاه به دنبال پیدا کردن شغل هستند؛ اهمیت کارآفرینی در حوزه بهداشت و درمان، بر کسی پوشیده نخواهد بود و از طرفی بررسی متون بیانگر آن است که چنین مطالعه ای تاکنون در بین دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی کردستان و کرمانشاه انجام نشده است. این مطالعه با هدف تعیین روحیه کارآفرینی دانشجویان دانشگاههای علوم پزشکی کردستان و کرمانشاه در سال ١٣٩٤ اجرا گردید.

روش بررسی

این مطالعه از نوع توصیفی تحلیلی مقطعی بود. جامعه مورد بررسی، دانشجویان دانشگاههای علوم پزشکی کردستان و کرمانشاه‌بودند.برای تعیین‌حجم‌نمونه‌ازفرمول‌زیراستفاده‌گردید.

$$n = \frac{(Z_{1-\alpha/2} + Z_{\beta})^2 \sigma^2}{d^2}$$

با درنظر گرفتن سطح خطای ٥ درصد، $Z_{a/2}$=١/٩٦ تعیین می-شود. با در نظر گرفتن توان آزمون ٩٠ درصد، مقدارZ_{1-}=١/٢٨

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-09-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1396.10.25.6.8]

B بدست می آید. طبق مطالعات قبلی انحراف معیار برابر ۰/۵٤ در نظر گرفته شد (۹). برای تعیین مقدارd، مقدار آن ۰/۱۵ انحراف معیار در نظر گرفته می شود، یعنیd=۰/۰۸. با جای-گذاری اعداد در فرمول فوق حجم نمونه‌ای تقریباً برابر با ۵۰۰ نفر بدست آمد. در این مطالعه از روش نمونه گیری طبقه بندی با تخصیص متناسب استفاده شد. به این صورت که هر دانشگاه به عنوان یک طبقه در نظر گرفته شده و به نسبت دانشجویان آن دانشگاه، نمونه‌های مورزد نیاز در دانشکده‌های مختلف در یک مرحله وبه صورت کلاسی‌جمع آوری شد.

در این مطالعه از پرسشنامه استفاده شده در مطالعه ربیعیان و همکاران (۷) استفاده شد. آنها استاندارد بودن این پرسشنامه را در مطالعه خود مورد تأکید قرار داده بودند و آلفای کرونباخ آن را جهانی و همکاران، ۰/۸۲ ذکر کرده اند (۱٦). این پرسشنامه حاوی ٥٤ سئوال در پنج حیطه توفیق طلبی (۱۲ سئوال)، استقلال طلبی (٦ سئوال)، خلاقیت (۱۲ سئوال)، خطرپذیری (۱۲ سئوال) و کنترل درونی (۱۲ سئوال) می‌باشد. این پرسشنامه وجود یا عدم وجود روحیه کارآفرینی دانشجویان مورد بررسی را تعیین می‌کند. اخذ نمره ۱ به منزله داشتن روحیه کارآفرینی مربوط به هر سئوال است و اخذ نمره صفر به منزله عدم وجود آن است. در هر بخش از ابعاد مورد نظر اخذ نمره بالاتر از میانگین به منزله داشتن روحیه کارآفرینی در آن قسمت بوده ولی کسب نمره پایین تر از میانگین به منزله پایین بودن و یا نقص در روحیه کارآفرینی دانشجو در آن حیطه می باشد.

بعد از اخذ مجوز کمیته اخلاق دانشگاه با شماره ۱۳۹٤/۲۵۱ اقدام به جمع آوری داده ها گردید. بعد از تکمیل پرسشنامه‌ها توسط دانشجویان مورد بررسی، داده های موجود در پرسشنامه وارد نرم افزار SPSS 20 شد. برای توصیف، تجزیه و تحلیل داده‌های جمع آوری شده از آمار توصیفی شامل فراوانی، میانگین و انحراف معیار استفاده شد. برای بررسی سطح نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف اسمیرنوف (Kolmogorov-Smirnov Test) استفاده شد. از آزمون یو-من ویتنی (Mann-Whitney U) برای رابطه بین حیطه‌های مختلف و متغیرهای دو حالته مثل جنس و از آزمون کروسکال والیس (Kruskal-Wallis H) برای بررسی رابطه بین حیطه‌های مختلف و متغیرهای بیش از دو حالته استفاده شد.

ایـن مقـاله برگـرفتـه از طـرح پژوهشـی با کـد کمیته‌ی اخلاق IR.MUK.REC.1394/251 می‌باشد.

یافته‌ها

از ۵۰۰ پرسشنامه توزیع شده در بین دانشجویان مورد بررسی، ٤۵۸ نفر (۹۱/٦٪) آن‌ها را به طور کامل تکمیل نموده و برگشت داده بودند. میانگین سن نمونه های مورد بررسی، برابر با ۱/۹۸±۲۱/۹۳ سال بود. کمترین و بیشترین سن دانشجویان مورد بررسی به ترتیب برابر با ۱۸ و ۳۰ سال بود. میانگین نمره کلی کارآفرینی دانشجویان مورد بررسی برابر با ۵/۰۷±۲۹/٦۹ بود. این نمره در دانشجویان علوم پزشکی کردستان و علوم پزشکی کرمانشاه به ترتیب برابر با ۵/۱۳±۲۹/۸۹ و ۵/۰۳±۲۹/۵۲ بود. روحیه کارآفرینی در بین دو دانشگاه مورد بررسی، تفاوت آماری معنی داری را نشان نداد (P=۰/۹۸). در جداول ۱ تا ٤ نتایج روحیه کارآفرینی دانشجویان مورد بررسی و رابطه آنها با متغیرهای مختلف نشان داده شده است.

بجز در بعد خلاقیت که نمره میانه دانشجویان مذکر بالاتر از دانشجویان مؤنث بود در بقیه ابعاد کارآفرینی دانشجویان مؤنث نمره بهتری را کسب کرده بودند و در این بعد، بین دانشجویان‌پسرودختر تفاوت آماری معنی دار بود (P=۰/۰۰۱).

بجز در حیطه خلاقیت که نمره میانه دانشجویان علوم پزشکی کرمانشاه بالاتر بود و در این مورد بین دانشجویان دو دانشگاه مورد بررسی، تفاوت آماری معنی‌دار بود (P<۰/۰۰۱) در سایر حیطه های کارآفرینی، نمره میانه دانشجویان علوم پزشکی کردستان بالاتر از دانشجویان علوم پزشکی کرمانشاه

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-09-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1396.10.25.6.8]

بود؛ اگر چه تفاوت آماری معنی داری بین دانشجویان دو دانشگاه در آن حیطه ها، مشاهده نشد ($P>۰/۰۵$).

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار و امتیاز کسب شده نمره حیطه های روحیه کارآفرینی دانشجویان مورد بررسی، سال ۱۳۹٤

حیطه های مورد بررسی	میانگین	انحراف معیار	امتیاز کسب شده	درصد امتیاز کسب شده
توفیق طلبی	۰/٦۳	۰/۱۵	۷/٦۱ از ۱۲	٦۳/٤۲
استقلال طلبی	۰/٤۹	۰/۲۱	۲/۹٤ از ٦	٤۹
ریسک پذیری	۰/۵۹	۰/۱۵	۷/۱٤ از ۱۲	۵۹/۵۰
خلاقیت	۰/۵۳	۰/۱۵	٦/۳۱ از ۱۲	۵۲/۵۸
کنترل درونی	۰/٤۷	۰/۱٦	۵/٦۹ از ۱۲	٤۷/٤۲
نمره کل	۰/۵۵	۰/۰۹	۲۹/٦۹ از ۵٤	۵٤/۹۸

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار نمره حیطه های روحیه کارآفرینی دانشجویان مورد بررسی بر حسب جنس، سال ۱۳۹٤

حیطه های مورد بررسی	پسران	دختران	Z	P
توفیق طلبی	۰/٦۳±۰/۱٤	۰/٦٤±۰/۱۵	-۰/۵۷	۰/۵۸
استقلال طلبی	۰/٤۸±۰/۲۲	۰/۵۱±۰/۲۱	-۰/۹۸	۰/۳۳
ریسک پذیری	۰/۵۹±۰/۱٦	۰/٦۱±۰/۱۵	-۱/۹۰	۰/۰٦
خلاقیت	۰/۵٤±۰/۱۵	۰/٤۹±۰/۱۵	-۳/٤۳	۰/۰۰۱
کنترل درونی	۰/٤۷±۰/۱۷	۰/٤۹±۰/۱۵	-۱/۷٤	۰/۰۸
نمره کل	۰/۵۵±۰/۰۹	۰/۵۵±۰/۱	-۰/۷۷	۰/٤٤

جدول ۳: میانگین و انحراف معیار نمره حیطه های روحیه کارآفرینی دانشجویان مورد بررسی بر حسب دانشگاه، سال ۱۳۹٤

حیطه های مورد بررسی	کردستان	کرمانشاه	Z	P
توفیق طلبی	۰/٦٤±۰/۱٤	۰/٦۳±۰/۱۵	-۰/۷۹	۰/٤۳
استقلال طلبی	۰/۵۱±۰/۲۱	۰/٤۷±۰/۲۲	-۱/۹۹	۰/۰٤
ریسک پذیری	۰/٦۱±۰/۱۵	۰/۵۸±۰/۱٦	-۱/٦۵	۰/۱۰
خلاقیت	۰/۵۰±۰/۱۵	۰/۵۵±۰/۱۵	-٤/۰۳	<۰/۰۰۱
کنترل درونی	۰/٤۹±۰/۱٦	۰/٤٦±۰/۱۷	-۱/۲۱	۰/۲۲
نمره کل	۰/۵۵±۰/۰۹	۰/۵۵±۰/۰۹	-۰/۰۲	۰/۹۸

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-09-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1396.10.25.6.8]

جدول ٤: میانگین و انحراف معیار نمره حیطه های روحیه کارآفرینی دانشجویان مورد بررسی بر حسب معدل درسی، سال ١٣٩٤

حیطه‌های مورد بررسی	زیر ١٥	١٧-١٥	بالاتر از ١٧	χ^2	Df	P
توفیق طلبی	٠/٦٣±٠/١٧	٠/٦٤±٠/١٣	٠/٦٣±٠/١٤	٠/٦٥	٢	٠/٧٢
استقلال طلبی	٠/٥٢±٠/٢١	٠/٤٦±٠/٢٢	٠/٥٢±٠/٢١	٩/٤٩	٢	٠/٠٠٩
ریسک پذیری	٠/٥٩±٠/١٧	٠/٦٠±٠/١٤	٠/٥٧±٠/١٦	٣/٢٩	٢	٠/١٩
خلاقیت	٠/٥٤±٠/١٦	٠/٥٠±٠/١٤	٠/٥٧±٠/١٥	١٢/٩٩	٢	٠/٠٠٢
کنترل درونی	٠/٤٩±٠/١٧	٠/٤٧±٠/١٦	٠/٤٥±٠/١٧	١/٦٧	٢	٠/٤٣
نمره کل	٠/٥٦±٠/١٢	٠/٥٤±٠/٠٨	٠/٥٥±٠/٠٨	١/٥٧	٢	٠/٤٦

نمره میانه حیطه‌های توفیق طلبی و ریسک‌پذیری دانشجویان با معدل ١٥ تا ١٧ از سایر دانشجویان بالاتر و بیشتر بود و نمره میانه حیطه‌های استقلال طلبی، کنترل درونی و نمره کلی روحیه کارآفرینی دانشجویان با معدل زیر ١٥ از سایر دانشجویان بالاتر و بیشتر بود و نمره میانه حیطه خلاقیت دانشجویان با معدل بالای ١٧ از سایر دانشجویان بیشتر بود. بین معدل درسی و حیطه های استقلال طلبی (P=٠/٠٠٩) و خلاقیت (P=٠/٠٠٢) تفاوت آماری معنی داری مشاهده شد.

بحث

این مطالعه که به بررسی روحیه کارآفرینی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی کردستان و کرمانشاه پرداخته است بیان کننده آن است که دانشجویان مورد بررسی، ٥٤/٩٨ درصد از امتیاز روحیه کارآفرینی را کسب نموده بودند که بیش از ٥٠٪ می باشد و بیان کننده آن است که دانشجویان مورد بررسی از روحیه کارآفرینی خوبی برخوردار نبودند. در این راستا مطالعه ربیعیان و همکاران نشان داده است که دانشجویان مورد بررسی در مطالعه آنها، ٥٨/٧٦٪ از امتیاز روحیه کارآفرینی را کسب نموده بودند (٧) که با یافته های این مطالعه همخوانی دارد. افزایش چشمگیر بیکاری در میان تحصیل‌کرده‌ها به یکی از مسائل و مشکلات جامعه امروز تبدیل شده است که برای حل این معضل می‌توان از کارآفرینی به عنوان راهکاری اثربخش بهره گرفت. شرط لازم برای توسعه کارآفرینی در حوزه سلامت، برخورداری دانشجویان از روحیه کارآفرینی است. امروزه دانشجویان با انبوهی از اطلاعات مربوط به رشته تحصیلی خود روانه بازار کار می شوند و انتظار دارند در پست‌های دولتی استخدام شوند ولی با توجه به اینکه آمار دانش آموخته‌ها بیش از نیاز جامعه است همه آنها نمی‌توانند شغل مناسب رشته خود را بدست آورند و لذا بایستی دانشجویان همراه با کسب دانش نظری و عملی رشته تحصیلی خود، مهارت‌های کارآفرینی را هم فرا گیرند و با حمایت‌های مالی، حقوقی و قانونی دولت کسب و کاری را راه اندازی نموده و علاوه بر ایجاد بهره‌وری و رفاه، برای افراد دیگر نیز شغل ایجاد نمایند (١٨).

مطالعه شمس و همکاران نشان داده است که روحیه کارآفرینی دانشجویان بالاتر از میانگین بوده است (١٩) که با یافته‌های این مطالعه همخوانی دارد. مطالعه رضایی و رهسپار نشان داده است که میانگین روحیه کارآفرینی دانشجویان دختر از دانشجویان پسر بیشتر بوده است و این تفاوت بین آنها معنی دار بوده است (٥) ولی نتایج این مطالعه نشان دهنده آن است که میانگین روحیه کلی کارآفرینی دانشجویان پسر و دختر مساوی بوده و تفاوت معنی داری بین آنها مشاهده نشد

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-09-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1396.10.25.6.8]

اگر چه در حیطه خلاقیت روحیه کارآفرینی نمره میانگین دانشجویان پسر بالاتر از دانشجویان دختر بود و تفاوت بین آنها از نظر آماری معنی دار بود. از این بابت نتایج این دو مطالعه با همدیگر همخوانی ندارد. نتایج این مطالعه نیز با نتایج مطالعه گئو (Guo) و همکارش که بین روحیه کارآفرینی دانشجویان پسر و دختر تفاوت معنی دار آماری را گزارش کرده بود همخوانی ندارد (۳). سیادت و همکاران در مطالعه خود به این نتیجه رسیده‌اند که میانگین نمره روحیه کارآفرینی دانشجویان مورد بررسی در مطالعه آنها در همه حیطه‌های مورد بررسی بجز حیطه خطرپذیری بالاتر از میانگین بوده است (۹) ولی در این مطالعه، نمره میانگین روحیه کارآفرینی در حیطه های استقلال طلبی و کنترل درونی کمتر از میانگین بود و در سایر حیطه ها این نمره بالاتر از میانگین بود؛ لذا یافته های این مطالعه با مطالعه سیادت و همکاران دارای شباهت‌ها و تفاوت‌هایی از این بابت می‌باشد.

نتایج این مطالعه نشان داده است که بجز در حیطه خلاقیت روحیه کارآفرینی که میانگین نمره دانشجویان علوم پزشکی کرمانشاه بالاتر از دانشجویان علوم پزشکی کردستان بود در سایر حیطه های روحیه کارآفرینی، نمره میانگین دانشجویان علوم پزشکی کردستان بالاتر و بیشتر از دانشجویان علوم پزشکی کرمانشاه بود. این یافته جای تفکر داشته و انتظار می‌رود مسوولین آموزشی و کارآفرینی استان به آن توجه کافی داشته باشند که دانشجویان این دانشگاه از روحیه کارآفرینی بهتری برخوردار بوده و اگر شرایط لازم کارآفرینی برای آنها فراهم شود می توانند کارآفرینی نموده و علاوه بر خود برای دیگران نیز کارآفرینی نمایند. با توجه به اینکه مطالعات مختلف نتایج متفاوتی را نشان داده است و در برخی موارد نتایج با هم تناقض دارد، می توان چنین بحث نمود که دیدگاه افراد مختلف در زمینه های کارآفرینی می تواند متفاوت باشد و از طرفی دانشجویان بررسی شده در مطالعات مختلف، با گرایش ها و رشته‌های متفاوتی بوده‌اند که این مسأله با توجه به وضعیت کاری و شغل آینده آنها نیز متفاوت باشد. از دلایل دیگر این تناقض می تواند به خاطر مکان انجام مطالعات باشد و دانشجویان دانشگاه‌های مختلف کشور با توجه به امکانات دانشگاهی که در آن تحصیل می کنند نیز می‌تواند نظرات متفاوت را در آنها ایجاد نماید. فاصله زمانی بین انجام مطالات نیز می تواند به عنوان یکی از دلایل این تناقض باشد. ولی به هر حال در اکثر موارد دیدگاه دانشجویان در زمینه کارآفرینی و آینده کاری خودشان جای بررسی و تحقیق بیشتری دارد.

از نقاط قوت این مطالعه می توان به مواردی همچون حجم بالای نمونه این مطالعه و فراوانی رشته‌های مورد بررسی و همچنین انجام مطالعه در دو دانشگاه تیپ ۲ و ۳ اشاره نمود. از محدودیت‌های این مطالعه، آن است که این مطالعه یک پژوهش خودگزارشی است و ممکن است برخی از دانشجویان با دقت کافی پرسشنامه ها را تکمیل نکرده باشند.

نتیجه گیری

نتایج این مطالعه نشان داد که دانشجویان هر دو دانشگاه مورد بررسی در اکثر حیطه‌های روحیه کارآفرینی از روحیه کارآفرینی بالاتر از میانگین برخوردار بودند و این مساله می‌تواند زمینه‌ای مساعد برای اجرا و پیشبرد برنامه های مربوط به توسعه و آموزش های کارآفرینی ایجاد نماید. در سطح کلان، تدوین سیاست‌های مناسب توسعه کارآفرینی در محورهای حمایت‌های مالی و اطلاعاتی از پروژه‌های کارآفرین، آموزش و فرهنگ سازی در زمینه کارآفرینی و رفع موانع حقوقی و قانونی از جمله اقداماتی است که می تواند در توسعه کارآفرینی توسط دانش آموخته‌های دانشگاهی، مفید واقع شود.

تقدیر و تشکر

نویسندگان این مقاله بر خود لازم می‌دانند از همه دانشجویانی که در اجرای این پروژه با ما همکاری نمودند و

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-09-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1396.10.25.6.8]

پرسشنامه ها را به طور کامل پر نموده و تحویل دادند، تشکر و قدردانی نمایند. همچنین از کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی کردستان به خاطر همکاری در تصویب این طرح و تأمین هزینه این پژوهش در قالب طرح تحقیقاتی دانشجویی، تشکر و قدردانی می‌گردد. هزینه اجرای این پژوهش توسط معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی کردستان تامین گردیده است.

References

1- Lee L, Wong P, Foo M, Leuny A. Entrepreneurial intentions: the influence of organizational and individual factors. *J. Busin Vent*. 2011; 25(3): 124-36.

2. Van Dam K, Schipper M, Runhaar P. Developing a competency –based frame work for teachers' entrepreneurial behavior. *Teach Teach Edu*. 2010; 26(4): 965-71.

3. Guo L, Kristian R. Entrepreneurship management in health service: an integrative model. *J Health Hum Serv Adm*. 2006; 28(4): 504-30.

4- Mahdavi Mazdeh M, Bank M, Zahedi MR, Poormesgari M. Recognition of state universities entrepreneurship indicators and ranking the universities in aspect of entrepreneurship. *J Sci Technol Policy*. 2013; 6(1): 81-100. [Persian]

5- Sajjadi ZS & Ghasemi Banabar HR. Key success factors on social entrepreneurship in Iran experts' perspective. *Hum Resour*. 2014; 2(7): 119-137. [Persian]

6- Veisi R & Karimzadeh P. Entrepreneurship culture development; factors and solutions: Mazandaran provincial Payam Nour University case study. *J Plan Budget*. 2011; 15(2-3): 159-182. [Persian]

7- Rabieyan M, Darrudi A, Bahman N, Ahmadi A, Bashari N. Study of entrepreneurship spirit of students in School of Allied Medicine of Tehran University of Medical Sciences. *Payavard*. 2015; 9(2): 203-213. [Persian]

8- Rezaee MH & Rahsepar T. A survey of students' entrepreneurship traits, a case study of Darab Islamic Azad University. *New Appro Edu Sys*. 2010; 2(4): 45-62. [Persian]

9- Siadat SA, Rezazade S.S, Babri H. Entrepreneurship morale among students at Isfahan University of Medical Sciences. *IJME*. 2012; 12(7): 527-536. [Persian]

10- McClelland D. Business drive and national achievement. *Harvard Bus. Rev*. 1969; 40(4): 99-112.

11- Zampetakis L, Kafetsios K, Bouranta N, Dewett T, Moustakis V. On the relationship between emotional intelligence and entrepreneurial attitudes. *Int J Entrepre Behav Res*. 2009; 15(6): 598-618.

12- Weeks W, Weinberger S. Evolution in health care business. *J Health Care Finance*. 2004; 31(2): 53-61.

13- Grazier K, Metzler B. Health care entreprenurship: financing innovation. *J Health Human Serv Admin*. 2006; 28(4): 484-485.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-09-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1396.10.25.6.8]

14- Borkowski N, Gordon J. Entrepreneurial organizations: the driving force for improving quality in health care industry. *J Health Human Serv Admin*. 2006; 28(4): 531-549.

15- Marnani Barati A, Tourani S, Gohari MR, Zahiri M. Amoozeshe karafarini dar daneshgahhaye oloom pezeshki: rahkari baraye parvareshe karafarinane nazame salamat. *Homa-ye-salamat J*. 2009; 5(4): 6-10. [Persian]

16- Shoja-ghale-dokhtar L, Rahimean H, Jarahi L. Evaluation of entrepreneurship capabilities in students of Mashhad University of Medical Sciences: 2003-2004. *JMED*. 2014; 9(3):2-9. [Persian]

17- Jahani N, Alaghmand A, Mirjood S. Evaluation of Entrepreneurship Attributes in Dental Students at Babol Medical University. *IJME*. 2013; 13(5): 413-420. [Persian]

18- Ghasemi J, Asadi A & Hoseininia G. Investigating factors affecting entrepreneurial mentality of Tehran university's graduate students. *Iran J Agri Eco Develop Res*. 2009; 40(2): 71-79. [Persian]

19- Shams A, Hoshmandan Moghadam Fard Z, Rezvanfar A & Movahed Mohammadi H. Assessment of entrepreneurship mentality of agricultural high school students in Zanjan Province. *Iran Agri Exten Edu*. 2011; 7(2): 105-114. [Persian]

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-09-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1396.10.25.6.8]

Survey of Entrepreneurship Spirit of students in Kurdistan and Kermanshah Universities of Medical Sciences, 2015-2016.

Sayyad S[1], Vahabi A[2], Vahabi B[1], Sayyadi M[3], Roshani D[4], Amani M[1]

[1]Student Research Committee, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran.
[2]Dept. of Medical Laboratory Sciences, Faculty of Paramedical, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran.
[3]Ghods Hospital of Paveh, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah, Iran.
[4]Social Determinants of Health Research Center, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran.

Corresponding Author: Vahabi A, Dept. of Medical Laboratory Sciences, Faculty of Paramedical, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran.

Received: 5 Nov 2016 ***Accepted:*** 9 Apr 2017 ***Published:*** 21 Jun 2017

Background & Objectives: Entrepreneurship and enhancing entrepreneurial activities can be considered as an appropriate stimulus for the growth and development of communities and also for increasing the income and finally for improving people lives. The present study was done to evaluate the entrepreneurship spirit of students in Kurdistan and Kermanshah Universities of Medical Sciences, 2015-2016.

Material and Methods: This was a cross-sectional study. The populations of the study were Kurdistan and Kermanshah Universities of Medical Sciences, the students, of which were 500 who selected by classified random sampling using a proportional allocation. A questionnaire including 45 items was used to collect data on entrepreneurial spirit. In order to describe and analyze the collected data the descriptive statistics including frequency, mean, standard deviation and Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis was used.

***Results*:** The mean score of entrepreneurship among studied students was equal to 29.69±5.07. The scores in Kurdistan University of Medical Sciences students and Kermanshah University of Medical Sciences students were 29.89±5.13 and 29.52±5.03 respectively. The Entrepreneurial spirit between the two universities, did not show statistically a significant difference (P=0.98).

Conclusion: The results of the present study showed that students of both universities in most areas of the entrepreneurial spirit had high entrepreneurial spirit (above average). This can be a favorable ground for implementing programs related to the development and entrepreneurship training.

Keywords**: **Entrepreneurship, Student, Spirit, Kurdistan University of Medical Sciences, Kermanshah University of Medical Sciences.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-09-10]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1396.10.25.6.8]